

ПЕНЬКІВСЬКА Адріана,
здобувачка вищої освіти Вінницького державного педагогічного
університету імені Михайла Коцюбинського

ВОЛОНТЕРСЬКИЙ РУХ ЯК ІНСТРУМЕНТ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФУНДАМЕНТАЛЬНИХ ПРАВ ЛЮДИНИ В УМОВАХ ЗБРОЙНОГО КОНФЛІКТУ

В умовах сучасної збройної агресії питання збереження життя та гідності особистості набуває критичного значення, оскільки традиційні державні інституції не завжди здатні миттєво реагувати на масштабні гуманітарні виклики. Актуальність дослідження волонтерського руху зумовлена його трансформацією з допоміжного інструменту у фундамент системи життєзабезпечення цивільного населення. Метою роботи є розкриття ролі волонтерства як дієвого механізму реалізації основоположних прав людини в умовах воєнного стану та аналіз правових засад такої діяльності.

Волонтерство визначається як добровільна, соціально спрямована, неприбуткова діяльність, що здійснюється шляхом надання допомоги [3]. Така активність стає формою безпосередньої участі громадян у подоланні наслідків бойових дій. Волонтерські ініціативи заповнюють ніші, де державний апарат потребує додаткових ресурсів, забезпечуючи мобільність та адресність допомоги. Саме через таку гнучкість вдається підтримувати рівень захищеності осіб, які опинилися в епіцентрі конфлікту.

Як зазначає у своїй праці В. В. Дульська, міжнародно-правові механізми захисту прав людини під час війни передбачають створення безпечного середовища, проте їх реалізація часто закономірно покладається на локальних суб'єктів [1, с. 98]. Практичне впровадження стандартів міжнародного гуманітарного права стає можливим завдяки залученню громадського сектору. Волонтери фактично виступають гарантами права на життя та охорону здоров'я, доставляючи медикаменти та продукти харчування у зони високого ризику. Це

створює дієвий бар'єр проти системного порушення прав людини, спричиненого руйнуванням інфраструктури.

У науковій роботі О. Хмелевської підкреслюється, що гуманітарна діяльність в Україні в умовах війни стала безпрецедентним прикладом самоорганізації суспільства [5, с. 102]. Масштабування допомоги дозволяє охоплювати найбільш вразливі категорії населення: внутрішньо переміщених осіб, людей похилого віку та дітей. Координація зусиль між міжнародними організаціями та місцевими активістами посилює ефективність захисту соціально-економічних прав. Такий синергетичний ефект забезпечує виживання суспільства та збереження його соціальної структури навіть під час тривалого виснажливого конфлікту.

У період воєнного стану залучення волонтерів до виконання робіт, що мають суспільно корисний характер, є важливим елементом функціонування держави [4]. Державно-приватне партнерство у правовій площині дозволяє оперативно мобілізувати людський ресурс для гуманітарних потреб. Волонтерська допомога в межах правового режиму стає легітимним способом підтримки цивільного населення в обхід бюрократичних затримок. Законодавче закріплення такої взаємодії підвищує загальний рівень національної стійкості через захист базових потреб особистості.

Відповідно до статті 3 Закону України «Про благодійну діяльність та благодійні організації», однією з цілей такої діяльності є сприяння обороноздатності та захист населення у надзвичайних ситуаціях [2]. Правове поле чітко розмежовує сфери відповідальності, надаючи волонтерам офіційний статус для роботи в умовах конфлікту. Це дозволяє здійснювати гуманітарні місії без ризику правової невизначеності. Системність регулювання сприяє прозорості розподілу ресурсів, що безпосередньо впливає на довіру суспільства та стійкість держави.

Волонтерський рух є невід'ємною складовою сучасної архітектури захисту людських прав, виконуючи функції оперативного реагування на гуманітарні кризи. Виконана мета дослідження підтверджує, що через механізми самоорганізації та законодавчо закріплені форми благодійності забезпечується реальна реалізація прав на безпеку, медичну допомогу та гідний життєвий рівень. Волонтерство в умовах збройного конфлікту трансформується у стратегічний інструмент, що нівелює негативний вплив війни на цивільне населення.

Список використаних джерел:

1. Дульська В. В. Міжнародно-правові механізми захисту прав та свобод людини під час війни. *Збірник наукових праць «ΛΟΓΟΣ»*, (4 квітня 2025 р.; Париж, Франція), 97–100. URL: <https://doi.org/10.36074/logos-04.04.2025.019>.
2. Про благодійну діяльність та благодійні організації : Закон України від 05.07.2012 № 5073-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5073-17#Text> (дата звернення: 06.05.2026).
3. Про волонтерську діяльність : Закон України від 19.04.2011 № 3236-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3236-17#Text> (дата звернення: 06.05.2026).
4. Про правовий режим воєнного стану : Закон України від 12.05.2015 № 389-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text> (дата звернення: 06.05.2026).
5. Khmelevska O. Humanitarian Action in the Conditions of War in Ukraine. Demography and social economy. 2023. Т. 1. С. 96–117. URL: <https://doi.org/10.15407/dse2023.01.096> (дата звернення: 06.05.2026).